

הדרכה ותשובון למורה

הקדמה חשובה

ביחידה זו נלמדות הלכות בישולי גויים.

כדי להמחיש את הטעם לאיסור בישולי גויים - שלא להתחבר לגויים באכילה משותפת - "גדולה לגימה שמקרב" - יחוו הילדים חוויה שהאכילה המשותפת מקרבת ויוצרת אווירה נעימה.

פעילות הלימוד בחלקה הראשון תהיה ללא כיבוד. את הכיבוד יקבלו הזוגות הלומדים **לאחר שהגיעו לנקודה מסוימת בלימוד - המסומנת בהמשך**, כך יחוו בהבדל בין ישיבה בצוותא ללא אכילה, לבין ישיבה בצוותא תוך כדי אכילה.

לכן יש להצטייד מראש בכיבוד קל - עוגיות, וופלים, כוס שתיה קלה, או כיבוד אחר לבחירתכם.

אין לתת את הכיבוד לפני הזמן.

חשוב בסיום הלימוד לפני פעילות הסיום לדון בנושא "גדולה לגימה שמקרב":

- למה חילקנו את הכיבוד אחר כך, מה רצינו שתרגישו?
- למה חשוב להיזהר מבישול גויים/ פת עכו"ם וסתם יינם?
- למה להיזהר מקירבה עם הגויים? (חשש חיתון)

ס! מה שלומכם ילדים? כבר חודש לא ראיתי אתכם..

כן כבר הספקנו להתגעגע.. בכל פעם שאנחנו פה מתחדשים לנו דברים חשובים ומעניינים.

חזקי, רגע לפני שנכנסנו שמענו שקוראים לך להדליק את התנור. התפלאנו.. העובדים במטבח לא יודעים להפעיל את התנור? זה לא משהו בסיסי בעבודה?

שאלה מעולה. באמת, למי שלא יודע זה נשמע ממש מוזר..

אבל זה עניין הלכתי לגמרי.

הידעתם שלא מספיק שכל המוצרים יהיו כשרים והכלים טבולים, אלא צריך שיהודי יתעסק בהכנת האוכל.

מה הכוונה שיהודי יתעסק בהכנה? אסור שגוי יעזור לו בכלל?

לא, למעשה הגוי יכול לעשות את רוב העבודה. למשל, כאן במסעדה הרבה מהעובדים במטבח אינם יהודים, והם עושים הרבה מהעבודות של קילוף, חיתוך וכו'.

אבל אם יהודי עושה פעולות מסוימות בהכנה - זה מספיק כדי שהבישול יחשב כבישול של יהודים.

אני מנחש שאחת הפעולות זה להדליק את התנור...

נכון! אבל יש עוד אפשרויות.

צופן
א"ת"ב"ש
א
ת
ב
ש
ג
ר
ד
ק
ה
צ
ו
פ
ז
ע
ח
ס
ט
נ
י
מ
כ
ל

פעילות: השתמשו בצופן א"ת"ב"ש כדי לגלות את כל הדרכים שבהן יהודי יכול לקחת חלק בהכנת המאכל.

להדליק את האש או את התנור

להניח את הבצק בתנור

להניח את התבשיל על האש

להגביר את האש או את חום התנור

להשליך חתיכת עץ לתוך התנור - בתנורים של פעם שהיתה בוערת בהם אש

להשתתף בתהליך הבישול

חזקי, זה כך בכל סוגי המאכלים, או שיש מאכלים שמותר לגוי להכין ללא עזרתו של יהודי?

בואו נלמד את ההלכה:

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הלכות א, ג:

א. פת (לחם) העשויה מאחד מחמשת מיני דגן, אכלו אם כל המרכיבים בה פשרים² - אם נאפתה על ידי גוי, אסרו חכמים לאכלה. ונקרא אסור זה 'פת גויים' (או: פת עכו"ם).

ג. מאכל חשוב (למעט דבר שלא קובעים עליו סעודה, למשל פופקורן), שאינו נאכל כשהוא חי אלא כשהוא מבושל (למשל תפוח אדמה), ושהתבשיל על ידי גוי - אכלו אם המאכל עצמו פשר ושהתבשיל בבית של יהודי ובכלים פשרים, גזרו חכמים שאסור לאכלו ואף הפלים שבושל בהם הגוי אסורים בשימוש וחיבים בהגעלה.

פעילות: הקיפו רק את המאכלים שבהם יש צורך שיהודי יקח חלק בהכנה.

נסכם:

פת גויים / פת עכו"ם = לחם שנאפה על ידי גוי, בלי שיהודי השתתף באפיה

בשול עכו"ם = תבשיל שהתבשל על ידי גוי, בלי שיהודי השתתף בבישול

רגע לפני שממשיכים...

איך היה לכם הלימוד המשותף עד עכשיו? סמנו:

נחמד מקרב לבבות התחברנו תוך כדי הלימוד
לא משהו מיוחד

ועכשיו.... כיבוד קל מחכה לכם. התכבדו והמשיכו בלמידה המשותפת - בקטע הבא.

בנקודה זו יש לתת את הכיבוד לחברות שהשלימו את ההגדרות בסוף העמוד הקודם.

חוץ מתבשילים ומאפים, יש עוד שני משקאות שגם הם צריכים להיות בהשגחת יהודים. אתם יודעים מהם?

יש משהו עם חלב, חלב עכו"ם.

כן, גם אני שמעתי על זה. עכו"ם אלו ראשי תיבות: עובדי כוכבים ומזלות, כלומר: גויים.

יפה מאוד! האם אתם יודעים כיצד יהודי צריך להשתתף בחליבה, כדי שהחלב לא יהיה חלב עכו"ם?

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הלכות ה-ז:

- ה. חלב **בְּהֵמָה טְהוֹרָה** שֶׁנֶחֱלַב עַל יְדֵי גוֹי, לֹא הִשְׁגָּחָה שֶׁל יְהוּדִי בְּשִׁעַת הַחֲלִיבָה - **אֲסוּרוֹ חֲכָמִים** לְשִׁתּוֹת וְלֶאֱכֹל מִמֶּנּוּ. וְנִקְרָא אֲסוּר זֶה '**חֶלֶב גּוֹיִים**'.
- ו. **אֲסוּר** זֶה נוֹהֵג גַּם בְּכָל מוֹצְרֵי הַחֶלֶב, לְדַגְמָה גְּבִינּוֹת, וְרֹאזֵי לְהַזְהִיר גַּם בְּאַבְקַת חֶלֶב וּכְדוּמָה.
- ז. וְצָרִיךְ לְהִשְׁגִּיחַ קֹדֶם הַחֲלִיבָה שֶׁהַפְּלִים שְׁחוּלְבִים לְתוֹכָם רִיקִים וְנִקְיִים.

כלומר, מספיק שיהודי יהיה נוכח במקום בזמן החליבה ויראה כיצד חולבים את הפרה.

וגם ישים לב לכלים, שיהיו נקיים.

יפה, ומה המשקה השני? אתם יודעים?

יין נסך.

יין נסך' וגם 'סתם יינם'.

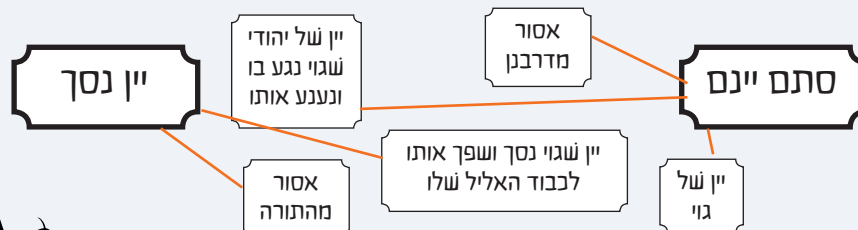

מה הכוונה?

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הלכה ח:

- ח. נוסף על '**יין נסך**' (=יין שֶׁהִגּוֹי שִׁפָּךְ אוֹתוֹ לְכַבּוֹד הָאֱלִיל שְׁלוֹ) שֶׁ**אֲסוּר מִהַתּוֹרָה** - **גְּזֵרוֹ חֲכָמִים** שֶׁלֹּא לְשִׁתּוֹת (וְיֵשׁ **אֲמָרִים** אֲף שֶׁלֹּא לְהִנּוֹת) מִכָּל יֵין שֶׁל גוֹי, וְהוּא הַנִּקְרָא '**סֵתֵם יֵינָם**'. בְּגִזְרָה זוֹ נִכְלָל גַּם יֵין שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁנֶּגַע בוֹ גוֹי בְּעוֹדוֹ פְּתוּחַ וְנִעְנַע אוֹתוֹ.

פעילות: מתחו קו בין המושג להסבר, ומקור האיסור.

זה נראה שביין צריך להיזהר יותר, כי גם יין כשר עלול להפוך לפסול אם גוי יגע בו.

נכון! מעבר לזה ביין יש הלכה נוספת, שאפילו יהודים עלולים לפסול את היין!

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הלכה י:

י. יש פוסקים שנגיעת יהודי 'מחלל שבת בפרהסיא' ביין, אוסרת אותו כמו נגיעת גוי.

וואו, וזה ממש נפוץ לצערנו שיש יהודים שלא שומרים שבת... מה עושים אם למשל מזמינים לסעודת שבת משהו שעדיין לא שומר תורה ומצוות?

שאלה מצוינת! היום יש דרך להתגבר על זה. בואו נקרא יחד את ההלכה:

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הלכה ט:

ט. אך יין כשר שעבר תהליך של הרתחה (או תהליך של 'פסטור') - מתר לשותתו אף אם נגע בו הגוי לאחר תהליך הבשול, משום שאינו ראוי יותר לנסוף, או מפני שלא היה מצוי בזמן חז"ל ולכן לא גזרו עליו.

לפני שנמשיך

איך היה לכם הלימוד המשותף בחלק זה (לאחר קבלת הכיבוד)? סמנו:

נחמד מקרב לבבות התחברנו תוך כדי הלימוד

לא משהו מיוחד

האם היה שינוי בתשובה שלכם לעומת החלק הראשון? _____

מה גרם לשינוי? _____

חזקי, למה בעצם יש את כל האיסורים האלה לגבי מאכלים של גויים? למה לא מספיק שהאוכל עצמו יהיה כשר ומעדן את הנפש, כמו שהסברת לנו בפעם הראשונה?

למעשה זה לא קשור לאוכל עצמו אלא זה סייג.

הלכות והליכות, חלק ב, הלכות כשרות, פרק ג, הקדמה:

כדי להתרחק מן הגוים, שלא נבוא להתבולל בהם (להתחתן עמם) חס ושלום, או לאכל ממאכליהם הלא פשרים, או לשותות יין נסך חלילה, אסרו חכמים לאכל אף מדברים פשרים שהוכנו על ידי גוי, אלא אם ישראל היה מערב בתהליך, כמפורט להלן:

זה מזכיר לי שאומרים: "גדולה לגימה שמקרבת" - אכילה משותפת מביאה לאוירה נעימה וקירבה. לכן התורה דואגת לנו שלא נהיה במצב של התקרבות לגויים דרך אכילה.

ביחידה זו ישנן שתי פעילויות סיום: 1. הצגת סיפור באופן יצירתי 2. השלמת פאזל ומציאת המשותף.
ניתן לעשות אחת מהן או את שתיהן לבחירתכם.
אם בחרתם בפעילות זו כדאי לתת במה להצגות הילדים - בזמן להציג, או מקום לתלות את יצירותיהם.

פעילות סיום - הצעה 1

בחרו את אחד הסיפורים והציגו אותו באופן יצירתי - הצגה, ציור, קומיקס, סיפור בתמונות.

1. פת ישראל

בזמן מלחמת העולם השנייה, בזמן שהרבי שָׁהָה בְּפָרִיז שֶׁבְּצִרְפֶּת, לא הִיָּה נָתָן לְהַשִּׁיג בְּעִיר פֶּת יִשְׂרָאֵל. הָרַבִּי הָיָה צוֹעֵד בְּכָל לַיְלָה, בְּשָׁעָה שְׁתִּים, מִגִּיעַ אֶל הַמַּאֲפִיָּה, מְדַלֵּק אֶת הַתְּנוֹר וּמְשַׁלֵּיךְ קִיסָם לָאֵשׁ. כֵּן זָכָה אֶת יְהוּדֵי הָעִיר בִּפְתֵי יִשְׂרָאֵל.

אֶחָד מֵרַבְּנֵי הָעִיר שֶׁסָּפַר עַל כֵּן בְּרַבּוּת הַשָּׂנִים, הוֹסִיף לְצִיֵּן אֶת הַקְּשִׁיִּים שֶׁהָיוּ כְּרוֹכִים בְּמַעֲשֵׂה גָדוֹל זֶה לְזָכוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁכֵּן הַמַּאֲפִיָּה הִיָּתָה רְחוֹקָה מִמָּקוֹם מְגוּרָיו שֶׁל הָרַבִּי, אֲזוֹר אֶפֶל, וּבְשָׁעוֹת בֶּהֶן לֹא הִיָּתָה תְּחֻבּוּרָה צְבוּרִית. לְמִרוֹת זֹאת לֹא נִמְנָע הָרַבִּי לְשׁוֹךְ רִגְלָיו בְּשָׁעָה מְאַחֶרֶת כְּדִי לְזָכוֹת אֶת הָרַבִּים.

(הָרַבִּי בְּפָרִיז, עֲמוּד 390)

2. אַדְמו"ר הַזֶּקֶן לֹא רָאָה כָּלֵל חֶלֶב נֶכְרִי

לְאַחַר שֶׁאַדְמו"ר הַזֶּקֶן הִשְׁתַּחֲרַר מִמַּאֲסָרוֹ בִּי"ט כֶּסֶלּוֹ, הִפְצִירוּ בּוֹ הַחֲסִידִים שֶׁיִּשְׁאַר מִסָּפַר יָמִים בְּעִיר הַבִּירָה פֶּטְרִבּוֹרְג וְלֹא יַחֲזֹר מִיַּדִּית לְבֵיתוֹ בְּלִיאָוֶזְנָה, כְּדִי שִׁיּוּכַל לְנוּחַ וּלְהִתְחַזֵּק מִיִּסּוּרֵי הַמַּאֲסָר.

אַדְמו"ר הַזֶּקֶן הִסְכִּים לְהִפְצָרוֹתֵיהֶם שֶׁל הַחֲסִידִים וְנִשְׁאַר לְתִקּוּפַת־מָה בְּבֵיתוֹ הַמְּרוּחַ שֶׁל הַגָּבִיר הַנוֹדֵעַ ר' מֶרְדֵּכִי מִלִּיפֶלִי, מַחֲסִידוֹ הַגָּדוֹלִים שֶׁל הָרַבִּי שֶׁהִתְגוּרַר בְּעִיר פֶּטְרִבּוֹרְג.

בְּאוֹתָם יָמִים הָיָה בֵּיתוֹ שֶׁל ר' מֶרְדֵּכִי מְלֵא מֶפֶה אֶל פֶּה בַּחֲסִידִים תּוֹשְׁבֵי הָעִיר וּבַחֲסִידִים רַבִּים שֶׁבָּאוּ מְכַל הָאָזוֹר לְפֶטְרִבּוֹרְג. הוּא הֶעֱמִיד שְׁלַחֲנוֹת עֲמוּסִים כָּל טוֹב בַּעֲבוּר הָאוֹרְחִים וְדָאָג לְכָל צָרְכֵיהֶם. חָדָר גָּדוֹל בְּמִיָּחָד יָחַד לְרַבִּי, שֶׁבּוֹ קִבֵּל אֶת הַנִּכְנָסִים. שְׁעוֹת רַבּוֹת יָשָׁב הָרַבִּי וְהִתְנוּעַד עִם הַצָּבוּר בְּאַמִּירַת דְּבָרֵי תוֹרָה וַחֲסִידוֹת.

בְּעַל הַבֵּית הַשְּׂתֵדֶל מְאוּד לְהַכִּין אֲרוּחוֹת טוֹבוֹת וּמְזִינוֹת בַּעֲבוּר הָרַבִּי, כְּדִי שִׁיתְחַזֵּק מְעַט אַחֲרֵי שֶׁכִּמְעַט לֹא אָכַל דָּבָר בְּהִיּוֹתוֹ בַּמַּאֲסָר, אוֹלָם הָרַבִּי מְעַט מְאוּד לְאָכַל וְהִסְתַּפֵּק בְּשִׂתִּית תָּה. הַדָּבָר הַדָּאִי אֶת הַחֲסִידִים, שֶׁרָצוּ בְּכָל לֶבָם וּמְאוּדָם לְחַזֵּק אֶת בְּרִיאָתוֹ שֶׁל הָרַבִּי. מִדִּי פַעַם בְּפַעַם הִצִּיעוּ לְהַבִּיא לוֹ דָּבָר מְאָכֵל אוֹ מְשֻׁקָּה מְזִינִים יוֹתֵר, אֲךָ הָרַבִּי דָּחָה אֶת הַהֲצָעוֹת.

יוֹם אֶחָד נִרְאָה הָיָה שֶׁהָרַבִּי חָשׁ חֲלָשָׁה וְהוּא הִסְכִּים שִׁיִּגִּישׁוּ לוֹ תָּה בַּחֲלָב.

ר' מֶרְדֵּכִי קָם בְּשִׂמְחָה וְהִזְדַּרְז לְמַלֵּא אֶת בִּקְשַׁת הָרַבִּי. הוּא בִקֵּשׁ מִמְּשֻׁרַת הַבֵּית לְהַבִּיא לוֹ אֶת הַחֲלָב הַטָּרִי שֶׁהוּבָא זֶה עֵתָה אֶל הַבֵּית. ר' מֶרְדֵּכִי לֹא וְתֵר עַל הַזְכוֹת הַגְּדוֹלָה שֶׁבִּשְׂמוֹשׁ תַּלְמִיד־חָכָם, וְעַסַּק בְּעֲצָמוֹ בְּהִרְתַּחַת הַחֲלָב וּבִהֲכֻנַּת הַתָּה הַמְּעֻרָּב בַּחֲלָב. בְּדַחֲלוֹ וּרְחִימוֹ הַבִּיא אֶת הַסֶּפֶל וְהִנִּיחוֹ עַל הַשֻּׁלְחָן לִפְנֵי הָרַבִּי.

הָרַבִּי הוֹסִיף לוֹמַר דְּבָרֵי תוֹרָה וַחֲסִידוֹת, וְהִתְעַלֵּם לְחִלּוּטִין מִהַסֶּפֶל הַמְּהִבִּיל הַמִּנְח לִפְנָיו. עֲבַר זְמַן־מָה וְהָרַבִּי פָּנָה אֶל ר' מֶרְדֵּכִי וְשָׁאַל: "הֲאֵם הִתָּה עִם הַחֲלָב כֶּבֶר מוֹכֵן?"

הבעת תמיכה התפשטה על פני הנוכחים, ור' מרדכי ענה לרבי מיד כי זה כבר הביא את התה עם החלב והעמיד את הספל על השלחן. הרבי, כאלו לא שמע את התשובה, הוסיף לדבר בנקדה שבה עמד. מעינות תורה וחסידות שפעו ממנו, ועדין לא נגע בספל התה והחלב שלפניו.

עברו עוד כעשר דקות ושוב שאל הרבי בעדינות: "האם מישהו יכול להביא תה עם חלב?". הפעם היתה התמיכה מחלטת. הלוא כבר אמרו לרבי שספל התה עם החלב עומד לפניו על השלחן! בעל הבית חש מבוכה רבה. בזהירות רבה לקח את כוס התה והחלב והזיז אותה לעבר ידו של הרבי ואמר: "רבי, הנה ספל התה והחלב. הוא כבר עומד מוכן על השלחן..."

ברגע שהספל נגע בידו של הרבי נרתע הרבי ומשך את ידו בחרדה, כאלו חש כוזה בידו. פניו התלהטו באש קדש והוא אמר: "כמה גדולים דברי חכמינו בדיקם בלשונם בהלכה האוסרת חלב נכרי. חכמינו זכרונם לברכה אומרים: 'חלב שחלבו עובד כוכבים ומזלות ואין ישראל רואהו'. במלים האלה טמונה משמעות עמקה ביותר: כאשר גוי חלב את החלב - אין ישראל רואהו! יהודי אינו רואה כלל חלב שחכמינו אסרו לשתותו..."

את דבריו סכם אדמו"ר הזקן באמרו: "כדאי לבדק את מקור החלב שהנח כאן, כי בלי ספק זה חלב שנחלב על ידי נכרי, בשעה שלא היה יהודי שהשגיח בשעת החליבה, כנדרש על פי הדין..."

ר' מרדכי הורה מיד לבדק את מקור החלב, ונמצא כי בדיוק כפי שאמר הרבי כן היה. ויהי לפלא.

(את הספור ספר רבי ברוך אפשטיין, בספרו 'מקור ברוך' [חלק ג, עמוד 1616]. הוא שמעו מאביו, הגאון בעל 'ערוך השלחן', ששמע זאת בעצמו מפי כבוד קדשת אדמו"ר ה'צמח צדק').

3. יין נסך

את הספור הבא ספר הרבי בקצרה במאמרו הראשון 'באתי לגני':

פעם נסע הרבי מהר"ש [=רבי שמואל, הרביעי בשושלת חב"ד] לפריז שבצרפת והתאכסן במלון אלכסנדר, בו בקרו מלכים ואנשים חשובים, ובקש לשכר חדר במחלקה הכי יקרה, בקומה שבה נמצאים גם חדרי המשחק.

באחת הפעמים הגיע הרבי לבקר בחדר המשחקים שבמלון, שם נגש לאיש אחד ששחק בקלפים ומזמן לזמן שתה יין מכוסו. הרבי פנה אליו תוך כדי שהוא מניח את ידו הקדושה עליו, ואמר לו: "יין נסך מטמטם את המוח והלב". אחר כך אמר לו: "יין נסך מטמטם את המוח והלב. היה יהודי! וסים ב'לילה טוב' ושב לחדרו, תוך התרגשות גדולה.

לאחר כמה שעות בא אותו אדם ששחק בקלפים, וברר היכן נמצא האיש שדבר אותו. הפנו אותו לחדר הרבי ושהה שם משך זמן רב, ולמחרת נסע הרבי משם.

הרבי אמר לאחר מכן, שזה כמה דורות שלא היתה נשמה טהורה כזו, אלא שהיתה בעמקי הקלפות.

ואכן, הוא חזר בתשובה שלמה ויצאה ממנו משפחה של יראים ושלמים.

ביחידה זו ישנן שתי פעילויות סיום. ניתן לעשות אחת מהן או את שתיהן לבחירתכם.
פעילות זו מהווה בעיקר אתגר יצירתי מחשבתי וניסויי. מצורף כאן הפתרון:

פעילות סיום - הצעה 2

לפניכם תשעה חלקי פאזל בגודל זהה. גזרו את החלקים וחברו אותם אחד לשני בסדר של 3X3, כך שכל מאכל יושלם עם החצי השני שלו.

אילו מאכלים קיבלתם? מה המשותף ביניהם?

המאכלים שהתקבלו הם 4 סוגי המאכלים שבהם חשוב שתהיה הפרדה בין גויים ליהודים.

